

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Притолок О.В.¹, Вітківська К.В.²

1 – студент, кафедра статистики,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Притолок О.В., Вітківська К.В., Статистичне дослідження доходів населення України. Обґрунтовано необхідність проведення комплексного дослідження бюджетів домогосподарств у сучасних умовах господарювання.. Проаналізовано динаміку та структуру доходів населення та виявлено вплив основних факторів на доходи населення України..

Ключові слова: домогосподарства, доходи населення, ресурси домогосподарств, кореляційно – регресійний аналіз.

Притолок О.В., Витковская Е.В. Статистическое исследование доходов населения Украины. Обоснована необходимость проведения комплексного исследования бюджетов домохозяйств. Проанализировано динамику и структуру доходов населения и выявлено влияние основных факторов на доходы населения Украины.

Ключевые слова: домохозяйства, доходы населения, ресурсы домохозяйств, корреляционно – регрессионный анализ.

Pritolyuk O.V., Vitkovs'ka K.V. Statistical research of incomes of the population of Ukraine. The necessity of a comprehensive study of household budgets. The dynamics and structure of income and viyavleno influence of major factors on the income of the Ukrainian population.

Keywords: household incomes, household resources, the correlation - regression analysis.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Притолок, О.В. Статистичне дослідження доходів населення України [Текст] / О. В. Притолок, К. В. Вітківська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матер. конф. — Одеса, ОНЕУ. — С. 37 – 41.

З переходом до ринкових методів ведення вітчизняної економіки українські домогосподарства, враховуючи існування приватної власності та свободу вибору для кожного індивіда, отримали право самостійно розпоряджатись належними ресурсами, а від так набули статусу повноправного учасника економічних відносин, що було одним з принципових аспектів нових умов господарювання. Ринкові умови господарювання мали вплив і на склад та структуру доходів та витрат українських домогосподарств, адже дали змогу залучення додаткових джерел отримання доходів, зокрема можливості ведення підприємницької діяльності та отриман-

ня додаткових доходів від власності, й відповідного розширення напрямів здійснення витрат. Розгляд окреслених аспектів є надзвичайно актуальним з огляду на важливість домогосподарств як потенційних інвесторів та кінцевих споживачів.

Питанню дослідження бюджету домогосподарств присвячено ряд робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В.Тохтарова, М.Соколик, А.Глевісіані, К.Вітковська [1, 2, 3, 4] та інші. Також вагомий внесок у розвиток теорії домогосподарств зробили відомі вчені минулого сторіччя Г. Беккер, Дж. М. Кейнс, К. Ланкастер, А.Маслоу, Дж. Мінсер, Ф. Модільяні, І. Фішер, М. Фрідман, Т. Шульц.

Сфера доходів домашніх господарств продовжує залишатися малодослідженою. Невирішеними складовими проблемами є комплексні дослідження в сучасних умовах бюджетів домогосподарств.

Бюджет домогосподарства в більшості випадків розглядають з матеріальної точки зору, його характеризують як певний фонд грошових коштів, що містить доходну та видаткову складові, тобто об'єднує доходи та видатки домогосподарства за визначений період часу (квартал, місяць, рік). До основних видів доходів відносяться оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу сільськогосподарської продукції, пенсії, стипендії, допомоги, субсидії та інші надходження.

Дослідження бюджетів домогосподарств свідчать про позитивні тенденції у формуванні їх доходів. Упродовж 2006-2013 років у структурі загальних доходів стабільно зростала частка грошових доходів, що свідчить про те, що не грошові доходи відіграють дедалі меншу роль у формуванні бюджетів домогосподарств. Також суттєве зниження частки вартості спожитої продукції, виробленої в підсобних господарствах, свідчить про відхід від самозабезпечення продуктами харчування. Інші джерела доходів відіграють значно меншу роль.

Питома вага оплати праці протягом 7 років складала близько половини сукупних ресурсів домогосподарств. Суттєвим джерелом надходжень продовжують залишатися пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою, частка яких становить майже третину усіх доходів. Загалом у структурі сукупних ресурсів домогосподарств аналізованого періоду змін майже не відбулось.

Проаналізувавши динаміку сукупних ресурсів домогосподарств України представлену на рис. 2, видно, що найбільше зростання сукупних ресурсів відбулось у 2008 році порівняно з 2007 роком, а саме на 35,7%. Найменше зростання сукупних ресурсів домогосподарств спостерігається у 2013 році порівняно з 2012 роком, а саме менш ніж на 5%.

Рис.1. Структура сукупних ресурсів домогосподарств

За період з 2007 р. по 2013 р., або за 7 років, обсяг сукупних ресурсів домогосподарств України в цілому збільшився на 1057345 млрд. грн., тобто майже в 2 рази, а саме в середньому щорічно даний показник збільшувався на 132,2 млрд. грн., тобто на 15,8%. Середній обсяг доходів на душу населення з кожним роком зростає, і у 2013 склав 1917,22 грн.

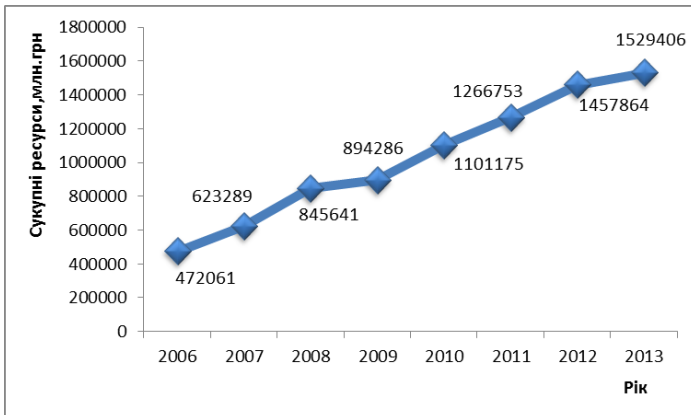

Рис.2 Динаміка сукупних ресурсів домогосподарств України

На доходи населення впливає значна кількість чинників різного типу. Для того щоб детальніше розглянути вплив факторів на результативну ознаку застосуємо регресійно-кореляційний аналіз.

На стадії апіорного аналізу були виділені наступні фактори: рівень інфляції, рівень безробіття, частка дітей в загальній кількості населення. Для розширення кількості спостережень нами було використано метод об'єкту – періодів, тобто показники взяті за даними Державної служби статистики по 24 областях України за 2011-2013 рр.

Дослідження здійснено за допомогою статистичного пакету Excel, який дозволяє проводити кореляційно – регресійний аналіз як методом примусового включення в модель усіх показників, так і покрокового виключення найменш значущих показників .

У результаті відсіву незначущих змінних було отримане наступне рівняння регресії:

$$Y = -9543,6X_1 - 5103,1X_2 + 202965,3 \quad (1)$$

Аналіз побудованої моделі показав, що найбільший вплив на доходи населення у 2011-2013 рр. в Україні здійснювали наступні чинники: рівень безробіття та частка дітей в загальній кількості населення. Причому знаки коефіцієнтів регресії повністю відповідають соціально - демографічним уявленням про напрямок зв'язків між результативним та факторними змінними.

Оцінка адекватності регресійної моделі здійснювалась по F – критерію Фішера і оскільки розрахунковий рівень значущості F набагато менший заданого рівня значущості ($1,57758E-07 < 0,05$), то побудована факторна модель в цілому надійна.

За допомогою коефіцієнтів моделі (1) відкривається можливість визначити фактори, які мають найбільший середній абсолютний вплив на величину показника, що досліджується. У даному випадку це економічний фактор, а саме рівень безробіття населення.

Для виявлення відносного впливу були розраховані коефіцієнти еластичності за період 2011-2013 рр., які показали, що при збільшенні рівня безробіття на 1 % доходи населення зменшувались в середньому на 1,57%, а при збільшенні частки дітей в загальному населенні на 1% доходи в середньому зменшувались на 1,59%.

Для визначення середнього впливу факторів в моделі на результативну змінну, з урахуванням їх коливань були розраховані бетакоефіцієнти. При збільшенні рівня безробіття на одне стандартне відхилення, доходи населення в середньому зменшуються на 0,39 свого стандартного відхилення, а із збільшенням частки дітей в загальній кількості населення на одне стандартне відхилення доходи населення в середньому зменшуються на 0,34 свого стандартного відхилення . Тобто можна зробити висновок про те , що з урахуванням ступені коливання екзогенних змінних, фактори причиняють однаковий вплив на доходи населення.

Підводячи підсумки, відмітимо, що доволі значну питому вагу в загальній величині доходів домогосподарств займає оплата праці працівників, пенсії, стипендії та субсидії. В період нестабільності їх частка зростає. Також зменшуються реальні доходи, а зростає частка соціальної допомоги.

Це свідчить про те, що в домогосподарствах погіршується фінансовий стан. Тому першочерговим завданням держави має стати стимулювання підвищення ролі саме трудових доходів населення.

Побудована регресійна модель є досить ефективним інструментом факторного аналізу доходів населення, що дозволяє визначити абсолютний та відносний вплив факторів на результативний показник, а також отримувати надійну оцінку майбутнього рівня результативної ознаки на перспективу з урахуванням різних умов соціально – економічного розвитку країни. Регресійна модель також може бути використана для прогнозування доходів населення в окремих регіонах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тохтарова, В.С. Доходы населения: уровень, структура и дифференциация // Демографія та соціальна економіка. – 2011. - №2(16). – С.166-175.
2. Вітківська, К.В. Моніторинг диференціації доходів на регіональному рівні / К.В. Вітківська // Формування ринкових відносин в Україні. Проблеми статистичної методології та статистико-економічного аналізу: Збірник наукових праць. – Київ: НДЕІ, 2013. - № 9/1 (148). – С. 65 – 69
3. Вітківська, К. В. Статистична оцінка впливу факторів на рівень бідності / К. В. Вітківська // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – Київ: НДЕІ, 2015. - № 3. – С. 202–205.
4. Милашко, О. Г. Сучасні тенденції секторального розподілу доходів в Україні / О. Г. Милашко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 9/1(148). – С. 48-51.
7. Самоєнкова, О. В. Соціальна статистика : навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 102 с.
8. Самоєнкова, О.В. Економічна статистика : навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 182 с.
9. Витковская, Е. В. Статистические методы – инструмент изучения социально-экономических процессов / Е. В. Витковская, А. З. Подгорный, Ю.О. Ольвинская [и другие] // Историк-экономист С.Я.Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я.Борового: монографія. - 2013. – С. 211-256.
10. Підгорний, А. З. Статистичне оцінювання та моделювання демографічних процесів на регіональному рівні / А. З. Підгорний, К. В. Вітківська // Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / за заг. ред. канд. економ. наук, професора А. З. Підгорного. – Одеса: Атлант, 2012. – С. 6-42.
11. Підгорний, А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітківська [та інші] / за ред.. А.З.Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.
12. Підгорний, А. З. Удосконалення методології статистичного оцінювання розвитку регіону: звіт про НДР (пром.ін.) / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, К. В. Семенова та інші. - Одеса, 2014. - 118 с.